

Till

Miljödepartementet

Diariennr: M2020/00660/R

Yttrande om

Förbud mot användning av växtskyddsmedel inom vissa områden med miljöstraffavgift för överträdelse av förbuden

Fritidsodlarnas Riksorganisation, FOR, tackar för att vi har fått möjlighet att lämna synpunkter på denna rapport. FOR är en samarbetsorganisation för Riksförbundet Svensk Trädgård, Koloniträdgårdsförbundet, Trädgårdsamatörerna och ytterligare 17 rikstäckande föreningar för fritidsodlare och representerar därmed 70 000 medlemmar. FOR är också en röst för alla 5 miljoner fritidsodlare i Sverige. Inom vår verksamhet organiseras gratis rådgivning till allmänheten. Det innebär att vi ger råd om bekämpningsmetoder men inte om kemiska växtskyddsmedel. Myndigheter och universitet hänvisar privatpersoner att kontakta vår rådgivning för att få hjälp. Bland våra medlemsföreningars medlemmar finns många olika uppfattningar om bekämpningsmedel och metoder men vi är övertygade om att de allra flesta vill undvika kemiska växtskyddsmedel så långt det är möjligt men också att användning av sådana förekommer. FOR-föreningen Permakultur i Sverige har valt att inkomma med eget remissvar.

Eftersom vi är en paraplyorganisation och representerar alla typer av fritidsodlare vill vi lämna följande synpunkter:

FORs generella synpunkter

- Fritidsodlare väljer idag i allt större utsträckning att odla sin egen mat i större eller mindre skala. FOR:s rådgivning baseras på ekologiska odlingsmetoder. Som ekologiska fritidsodlare behöver vi därför ha tillgång till samma växtskyddsmedel som är godkända för ekologisk yrkesodling för att skydda våra trädgårdar och odlingar. Genom att likställa fritidsodling med ekologisk odling, i lagstiftningen, skulle det garanteras att nya bekämpningsmetoder och växtskyddsmedel med låg risk skulle finnas tillgängliga om nya allvarliga växtskadegörare introduceras i landet. Detta är möjligt att genomföra samtidigt miljö kvalitetsmålet en giftfri miljö kan nås.

- Det finns många oklarheter i promemorian som gör det svårt att uppskatta vilka effekterna blir för fritidsodlare och huruvida förslaget verkligen leder till ökad uppfyllande av det nationella miljö kvalitetsmålet Gifrfri miljö. FOR avstyrker därför förslaget.
- I promemorian saknas statistik som visar hur mycket fritidsodlingen förbrukar i förhållande till den totala förbrukningen av verksamma substanser av växtskyddsmedel. Detta har funnits med i tidigare utredningar och är viktig för att kunna sätta fritidsodlingens blygsamma användning i relation till den yrkesmässiga användningen.
- FOR föredrar att nuvarande system behålls med 3 behörighetsklasser och Kemikalieinspektion istället arbetar för omklassificering av verksamma ämnen som anses särskilt problematiska, t ex acetamiprid och glyfosat, från klass 3 till klass 2. Det bör även gå att reglera användning av växtskyddsmedel på hårdgjorda ytor för att minska risk för förorening av yt- och grundvatten.
- Särskilt problematiskt är att det inte ges någon närmare beskrivning för hur handhavandet av undantag för vissa verksamma ämnen ska genomföras av Kemikalieinspektionen. Kan utomstående intressenter komma med förslag på verksamma ämnen som bör få undantag till Kemikalieinspektion? Hur ska ideella odlarorganisationer i så fall kunna finansiera byråkratin som uppkommer i samband med ansökan om undantag?
- Promemoria borde särskilt nämna de verksamma ämnen som kan vara aktuella för undantag annars går inte att förutse effekterna av förslaget. Det finns flera växtskyddsmedel som berörs av förbudet som är repellenter och feromonfällor som inte anses medföra miljö- eller hälsorisker. Att dessa automatisk skulle förbjudas för att eventuellt senare få ett undantag är inte logiskt.
- De verksamma ämnen som FOR anser vara av särskild vikt att även i fortsättningen ska finnas kvar är järnfosfat som används mot spansk skogssnigel och svavelpreparat som används mot svampsjukdomar med tanke på hur viktiga dessa är för att skydda fritidsodlarnas växter och trädgårdar. Samma gäller till exempel ättik- och pelargonsyra som används mot ogräs, repellenter mot klövdjur och feromonfällor. Risken är annars stor att otillåtna medel används istället.
- I promemorian saknas en beskrivning över hur andra närliggande EU-länder har hanterat direktivet *om en hållbar användning av bekämpningsmedel* för att minska allmänhetens exponering för bekämpningsmedel. Om de svenska reglerna skiljer sig markant från Tyskland och Danmark finns risk att privatpersoner inhandlar växtskyddsmedel där och använder olagligt i sina trädgårdar och odlingar.
- Krukväxter i hemmiljö bör helt undantas från förbudet. Miljöriskerna får där anses mycket små. Vi kan inte se att det föreligger någon risk för pollinerande insekter, fåglar eller däggdjur eller att det skulle kunna medföra föroreningar av yt- och grundvatten. Hälsoriskerna för barn och husdjur är inte heller större än för många

vanliga hushållskemikalier som förekommer i hemmiljö t ex diskmaskinstabletter, klorin och ättiksprit.

- Ett aktuellt problem för trädgårdsägare är hantering av invasiva främmande växter. I dagsläget finns möjligheter att anlita entreprenör, med behörighet att använda växtskyddsmedel, för att t ex utrota parkslide. En växt som är mycket svårbekämpad när den bildat stora bestånd och växer på platser i trädgården där det är omöjligt att täcka ut beståndet. Om äldre trädgårdsägare i framtiden får föreläggande att bekämpa parkslide (dvs om den hamnar på den nationella förteckningen över invasiva främmande arter) och inte orkar bekämpa dessa själv så kommer det bli både dyrt och problematiskt att anlita entreprenör. För vem ska då söka dispens för kemisk bekämpning? Trädgårdsägaren, entreprenören eller bestäms det av Naturvårdsverket en gång för alla, när reglerna för parkslide fastställs?
- FOR efterlyser mer forskning om alternativa växtskyddsmedel anpassad för fritids- och småskalig odling. Myndigheterna måste även sammanställa befintlig kunskap och ansvara för att informationen når fram till konsumenterna. Särskilt angeläget är ökad kunskap om hur invasiva främmande arter ska bekämpas småskaligt i våra trädgårdar.
- Under våren har flera rapporter inkommit till FORs rådgivning om framförallt tomatplantor som troligen förgiftats av ogräsmedelsrester i ekologiska näringslösningar och jordar. För tre år sen rapporterades om risker i samband med kompostering av prydnadsväxter som behandlats med retarderingsmedel innehållande paklobutrazol. Sammantaget visar detta på ett behov av kraftfullare lagstiftning för att undvika att växtskyddsmedel som används inom yrkesmässig odling negativt påverkar fritidsodlingen. Statens jordbruksverk bör även få ett särskilt uppdrag att ansvara för fritidsodling och bistå med aktuell kunskap, samlar in statistik och diagnosticera växter som misstänks ha skadats av växtskyddsmedel som används i yrkesmässig odling.

Specifika synpunkter på promemorian

Minskad risk för insekter, fåglar och däggdjur

Oklart vilka granulat som avses i texten, måste förtydligas. Behöver även hänvisas till statistik över hur utbredd användningen är inom fritidsodlingen samt till vetenskapliga undersökningar som studerat hur stor risk användning av klass 3-medel medför för insekter, fåglar och däggdjur i svensk kontext. Detta för att kunna göra en kvalificerad bedömning över vilka miljöeffekterna blir vid genomförande av förslaget.

Det är endast pyretriner och fettsyror som är tillåtna för bekämpning av skadeinsekter i fritidsodling. Pyretriner bryts snabbt ner. Den stora risken för pollinerande insekter är om det träffas direkt av sprutvätska. Genom att informera att dessa medel endast ska användas på kvällar när nyttoinsekterna inte är aktiva kan riskerna minimeras.

5.1.3 Dispensbemyndigande för kommunerna

Förslaget ger ökad byråkrati för både kommuner och trädgårdsanläggningsföretag.

6. Alternativa lösningar

FOR anser att det är en bättre lösning att bibehålla dagens system, förbjuda problematiska verksamma ämnen samt att öka informationen till konsumenterna.

9.1 Konsekvenser för enskilda

FOR kan inte bedöma hur förslaget kommer påverka fritidsodlare då vi inte vet vilka växtskyddsmedel som kommer förbjudas inom de föreslagna områdena. Det finns ett flertal tillfällen då de föreslagna förebyggande metoderna inte räcker till. Ett exempel är angrepp av spansk skogssnigel som särskilt i västra Sverige kan omöjliggöra grönsaksodling. Järnfosfat är ett mycket viktigt komplement till olika skyddsbarriärer och biologisk bekämpning med nematoder. Förra årets många rapporter om den svarthuvade snigeln aktualiserar behovet än mer. För bevarande av flera gamla fruktträdssorter och bärbuskar kan svavel vara en viktig del i bekämpningsstrategin mot svampsjukdomar.

Den ökade fysiska belastningen kan medföra svårigheter för äldre husägare att sköta sina trädgårdar t ex vid ogräsbekämpning om pelargonsyra och ättika förbjuds.

9.4.5 Utveckling av nya växtskyddsmedel

FOR tror inte att förslaget kommer medföra ett incitament till att utveckla nya medel som får användas inom de berörda områdena. Sverige är en för liten marknad för växtskyddsmedel som får användas av privatpersoner. Staten behöver därför ta ett större ansvar för att underlätta introduktion av t ex nya biologiska bekämpningsorganismer och samtidigt öka informationen till konsumenterna om hur de ska användas. Detta eftersom biologisk bekämpning kräver mer kunskap av användaren för att nå ett lyckat resultat.

9.5 Konsekvenser för berörda myndigheter

Risken är stor att förslaget ökar myndigheternas administrativa börda och medför att undantagen från föreslagna användningsförbud försenas. Det är också svårt att förutse vilka undantag som kommer att gälla utifrån promemorians knapphändiga beskrivning.

Stockholm 2020-06-25

Inger Ekrem
Ordförande
Fritidsodlingens Riksorganisation

Ulf Nilsson
Sekreterare, AgrDr.
Fritidsodlingens Riksorganisation